

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ

С Решение №17 от 13.01.2003 г. на Министерския съвет на Република България се прие **Национална стратегия за превенция и противодействие на асоциалното поведение и престъпленията на малолетни и непълнолетни**. В срок от три месеца министърът на правосъдието трябва да внесе в Министерски съвет план за действие и изпълнение на стратегията.

Приемането и реализирането на заложените в стратегията принципи и цели е пряко свързано с децата на улицата. В по-големите ни градове те вече са обичайна гледка, и обществото е изградило за тях една общоприета, но много често неправилна представа. Те са жертва на предразсъдъци, неправилна оценка и/или пренебрежително, враждебно или агресивно отношение. В контекста на това отношение, стратегията като че е насочена основно към децата на улицата - безнадзорните. Схващанията и мненията относно семействата на тези деца, миналото им, начина им на живот, причините, поради които живеят или работят на улицата, социалния и когнитивния им капацитет, плановете им за бъдещето често са погрешни. Някои от тях гласят, че децата на улицата:

- са били изоставени
- са били малтретирани от семействата си
- са били прогонени от дома поради бедност
- са избягали от дома и имат психологически проблеми
- са загубили контакт със семейството си
- са болни и недохранени
- не са достатъчно умни, за да ходят на училище
- оцеляват чрез кражби и проституция
- са пристрастени към наркотици
- са агресивни и опасни
- не искат да живеят "нормално"
- не могат да бъдат върнати към обикновения живот
- нямат морал

Наистина, някои от тези черти важат за някои от децата на улицата. Но подобна стереотипизация и генерализация възпрепятстват разбирането на сложната мрежа от причини и условия, водеща децата до уличния живот. Те формират негативни нагласи към децата на улицата и повлияват политиката и практиката, правят невъзможна работата по реинтеграцията на децата в общността. За някои децата на улицата са отрова за обществото - мръсни, опасни; за други те са жертви - безпомощни, породени от случайността, нуждаещи се от спасение. Подобни едностранни нагласи също са пагубни за отделните деца, чиито живот е изграден от комплексни фактори и които имат своя собствена идентичност.

Рисковите фактори, посочени в стратегията, не

свързват състоянието на безнадзорност с правонарушенията и престъпленията, извършвани от малолетни и непълнолетни, макар да е изразена "особена загриженост по отношение на децата, разделени от своите семейства, и ромските деца и семейства". Като криминогенни фактори са посочени:

1. Проблеми, свързани с безработицата и ниския жизнен стандарт.
2. Деформации в ценностната система и негативно отношение към правните и обществените норми.
3. Липса на възможности и нежелание за запълване на свободното време на децата със смислени, полезни и необходими за развитието им дейности - спорт, творчество, изкуство.
4. Психотравмиращи отношения в семейството и микросоциалната среда, педагогическа занемареност, престъпна безотговорност и безнаказаност на някои родители.
5. Личностни особености, социално-психични деформации, ценностни дефицити и недостатъчен самоконтрол при проблемните деца.
6. Необхващане и отпадане от училище на подлежащите на задължително образование малолетни и непълнолетни.

Независимо дали определят децата на улицата като "жертва" или "престъпник", обединяващо за традиционните концепции е схващането за децата като за социален проблем, който може да бъде решен най-добре чрез отстраняването на децата от обществото. Това двуполусно схващане претърпява сериозни промени с появата на международните движения за защита правата на детето. Когато ориентираният към правата на човек подход се фокусира върху индивида като развиващ се субект, децата на улицата като социална група вече могат да изискват внимание на база на своите права - не поради съжаление или поради загрижеността на обществото за собственото му спокойствие. В контекста на своите права, децата на улицата са легитимни индивиди, със своите собствени причини да бъдат такива, каквито са, със своите собствени проблеми и житейски съдби, с надеждите и мечтите си.

В този дух и насока ще работи и Националната стратегия. Правата на детето /на всяко дете/ са поставени в "центъра на системата за младежко правосъдие".

Основните принципи на Националната стратегия са:

"1. Системата за противодействие на детската престъпност следва да бъде разглеждана като част от

В БРОЯ:

Национална стратегия за превенция и противодействие на асоциалното поведение и престъпленията на малолетни и непълнолетни	стр. 1
Отражение на въоръжените конфликти върху ранното детство	стр. 3
Децата - войници	стр. 4
Помощта	стр. 6
Сдружение "Гаврош"	стр. 6

процесите на развитие в страната в рамките на хуманното отношение към малолетните и непълнолетните, като по такъв начин се подпомага както защитата на малолетните и непълнолетните, така и опазването на обществения ред.

2. Мобилизация на всички възможни ресурси, включително семейството, училището, институциите, доброволци и други обществени структури с оглед намаляване на нуждата от намеса на закона.

3. Системата за осъществяване на правосъдие по отношение на ненавършилите пълнолетие да отчита необходимостта от добро физическо и психическо състояние на тези лица, като реакцията спрямо непълнолетните правонарушители да бъде пропорционална както на обстоятелствата относно правонарушителя, така и на обстоятелствата относно правонарушението.

4. Право на всяко дете, заподозряно, обвинено или признато, че е извършило правонарушение, е да бъде третирано по начин, съвместим с чувството му на собствено достойнство, с цел да се постигне уважение от страна на детето на основните човешки права и свободи у другите членове на обществото, като се вземат предвид възрастта на детето, необходимостта да се подпомага неговата реинтеграция и приемане от него на конструктивната роля в обществото.

5. Съдът, прокуратурата и полицията да имат правомощията да отклоняват случаите на правонарушения, извършени от ненавършили пълнолетие лица и да ги насочват за решаване от извънсъдебен орган, без да прибегват до образуване на наказателно дело.

6. Развиване на алтернативни мерки на задържането под стража и лишаването от свобода.

7. При извършване на правонарушение от страна на детето трябва да се положат максимални усилия за справяне с проблема в семейната и обичайната социална среда. Когато спрямо детето е приложена мярка за неотклонение, следва да се използват всички възможни средства, за да му се осигури възможност да поддържа контакт със семейството си.

8. Системата за противодействие на асоциалното поведение и престъпленията на малолетните и непълнолетните трябва да се основава на наличието на обучен и квалифициран персонал.

9. За успешната превенция на правонарушенията на непълнолетни са необходими усилия от страна на цялото общество. Доброто физическо и психическо състояние на младите хора от ранното им детство трябва да бъде фокус на всяка превантивна програма.

10. За превенция на правонарушенията и социалните патологии при малолетните и непълнолетните трябва да се развиват програми на обществена основа.

11. Арестуването, задържането под стража или осъждането на лишаване от свобода трябва да бъдат в съответствие със закона и да се използват само като крайна мярка и за възможно най-кратък период.

Националната стратегия за младежко правосъдие се основава на най-добрия интерес на детето, като се отчитат не само правата на детето, но и отговорността за извършеното деяние. Конвенцията на ООН за правата на детето и други международни инструменти изискват от държавата да осигури

необходимата подкрепа на семействата, за да могат родителите да изпълняват родителските си задължения. Националната стратегия отчита необходимостта с малолетните и непълнолетните, които са извършили правонарушение или за които съществува опасност да извършат правонарушение, да се работи в тяхната семейна и социална среда. Стратегията оценява необходимостта от наблюдение и оценка на реформите в системата за превенция и противодействие на младежката престъпност."

Вярваме се, че за вас ще представлява интерес и представената в стратегията съществуваща институционална рамка. Отново ще цитираме.

"Българското законодателство не урежда изрично специализация на магистрати по дела за престъпления, извършени от непълнолетни. На практика по реда на вътрешноадминистративното разпределение такава специализация съществува в редица съдилища, прокуратури и следствени служби.

Съгласно ЗБППМН системата за превенция и противодействие на детското асоциално поведение включва: Централна комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните (ЦКБППМН), местни комисии за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните (МКБППМН) в общините и районите, обществени възпитатели и социални работници, детски педагогически стаи (ДПС) и домове за временно настаняване на малолетни и непълнолетни (ДВНМН) към МВР, социално-педагогически интернати (СПИ) и възпитателни училища-интернати (ВУИ) към МОН, приюти за безнадзорни деца. Централната комисия е органът, който планира, организира, провежда и контролира държавната политика по превенцията и противодействието на детското асоциално поведение. Комисията се председателства от заместник министър-председател. Членове на комисията са заместник-министри от министерствата, които имат отношение към предотвратяването и противодействието на детското асоциално поведение, председателят на Държавната агенция за закрила на детето, заместник-ръководители на Върховния касационен съд, Върховната касационна прокуратура и Националната следствена служба, както и представители на институции и неправителствени организации (НПО), чиято дейност е свързана с детската проблематика.

Централната комисия координира дейността на държавните органи във връзка с превенцията и противодействието на детското асоциално поведение, ръководи методически дейността на местните комисии за БППМН в страната, прави предложения пред органи и институции, анализира и обобщава статистически данни, изследва тенденции, организира и осъществява проучвания и изследвания и не на последно място - работи по посока на повишаване на чувствителността на обществото към деца с проблеми.

По Закона за закрила на детето е създадена Държавна агенция за закрила на детето към Министерския съвет, която е специализиран орган за ръководство, координиране и контрол в областта на закрилата на детето. Към Държавната агенция за закрила на детето е

създаден Национален съвет за закрила на детето с консултативни функции, в който участват представители на Министерството на труда и социалната политика, Министерството на правосъдието, Министерството на образованието и науката, Министерството на здравеопазването, Министерството на вътрешните работи, Министерството на финансите, Министерството на културата, Министерството на младежта и спорта, секретарят на ЦКБПМН, както и юридически лица с нестопанска цел, които имат за предмет на дейност закрилата на децата. Съгласно закона специализирани органи за провеждане на политиката за закрила на детето в общините са общинските служби за социално подпомагане, към които се обособяват отдели за закрила на детето.

В Дирекцията на Национална служба "Полиция" съществува сектор "Детска престъпност". Към общините функционира детски педагогически стаи, които се завеждат от инспектори с висше педагогическо образование. В системата на МВР са създадени и домове за временно настаняване на малолетни и непълнолетни, на които не може да се установи местожителството; заловени в скитничество, просия, проституция, злоупотреба с алкохол, разпространение или употреба на наркотици или други упойващи вещества; извършили противообществена проява и изпаднали в състояние на безнадзорност. Престоят в домовете е ограничен до 15 дни, като престой над 24 часа се разрешава от прокурор.

ДЕЦАТА И ВОЙНАТА

Отражение на въоръжените конфликти върху ранното детство

Всеки ден в нашия неспокоен свят повече от 20 въоръжени конфликти търсят разрешение в ожесточени сражения във всички точки на земята, но основно в най-бедните страни. Войната травматизира, най-малко защото нарушава ежедневието и обичайните дейности. Но най-травматично влияние оказва върху най-уязвимите - децата. През последното десетилетие 2 милиона деца са били убити, 6 милиона - сериозно наранени или трайно инвалидизирани, 12 милиона са останали без дом. Смята се, че 80 до 90% от жертвите на въоръжените конфликти са цивилни, като по-голямата част от тях са деца и техните майки. В последното десетилетие на 20 век повече от 1 милион деца са останали сираци или са били разделени от семействата си именно в следствие на въоръжени конфликти.

В някои от най-скорошните конфликти децата в Сиера Леоне, Судан и северна Уганда са били свидетели на измъчване и убийство на членове на семействата им, а децата в Чечня бяха подложени на бомбардировки и взривове. По време на геноцида в Руанда през 1994 г. 250 000 деца бяха избити. През 1999 г. косовски деца бяха принудени заради "етническо прочистване" да напуснат домовете си, и останаха без подслон, разделени от семействата си, откъснати от всичко близко и познато.

Докато родителите в сигурните и задоволени

общества могат да дискутират дали Моцарт или Брамс е по-благоприятен за умственото развитие на децата им, то тези от зоните на конфликт притискат децата до себе си, разтърсвани от тътена на бомбите. И докато контролираните научни изследвания могат да докажат позитивния ефект от нежното гукане през периода на ранното детство, то може само да се предполага какво се случва с детето в неконтролираната реалност на войната.

Децата, понесли ужасите на войната носят белезите на посттравматично стресово разстройство, психологична рана, която спира процеса на развитието им. Големите травми не само бележат емоционално децата, но могат да предизвикат и промени във функционирането на мозъка на химично ниво при онези от тях, които са на възраст до 3 години. Най-младите жертви на войната имат особена нужда от физически и психологически грижи. С излекуването на физическите им рани, децата ще преживеят войната. Но излекуването на душата им би предотвратило следващи войни.

Мирни зони и дружелюбни към децата пространства. От децата във военните зони се очаква да понасят непоносимото и да разбират необяснимото. По време на остри кризи хората се чудят какво повече от основните средства за оцеляване, като храна, вода и някакъв подслон, е нужно на малките деца. Като цяло общността може да гледа на когнитивното развитие и на психологическата грижа като на лукс, докато физическите нужди се приемат за единствен приоритет. Но дори по време на криза децата плачат не само за храна и вода, а за нежност и любов. Без намеса, без помощ, травматизираното дете би останало фиксирано във времето. То се отдръпва и остава апатично. Децата на 2-3 годишна възраст, смазвани от страха, регресират в поведението си към нощното напикаване и смученето на палеца. Децата в предучилищна възраст, подтиснати от мъката, стават агресивни или се оттеглят в мълчанието.

За да бъде гарантирано не само физическото, но и умственото и емоционалното оцеляване на децата, УНИЦЕФ и неговите партньори се стремят към създаване на "зони на мир" и "дружелюбни към децата пространства" в много кризисни ситуации. В Шри Ланка, Судан и други държави, УНИЦЕФ и други организации водят преговори с враждуващите страни за прекратяване на сраженията, за да могат децата да бъдат снабдявани с храна, лекарства и ваксини. Независимо от въоръжения конфликт, воюващите позволяват да бъдат извършени имунизации по предварителен план. За съжаление, тази "мирни коридори" не винаги са възможни.

Предоставянето на храна и подслон на децата създава някакво чувство за нормалност в една ненормална ситуация. Предоставянето на възможност за обучение, игра и психологическа помощ придава пълнота на това чувство. По време на големия приток от бежанци към Албания, предизвикан от конфликта в Косово, помагачите организации първи предоставиха лекарства, ваксини, чиста вода и храна, за да бъде избегната смъртта на пеленачета, деца и майки. След тези първоначални инициативи, Инициативата за дружелюбни към децата пространства осигури грижи за най-малките деца, предучилищна и първоначална училищна подготовка, дейности за почивка, психологическа подкрепа отново за най-малките, и консултиране за деца и семействата им.

Трудно е да се съпоставят картината на рисуващи, конструиращи или танцуващи деца, с картината на деца викащи от ужас, присвити до ранените си родители или лежащи на улицата, облени в собствената си кръв. Но при полагането на грижи за засегнатите от война деца, трябва да се обърне внимание не само на физическите, а и на емоционалните рани, нанесени на тези млади жертви.

Ограбване на децата. Войната е скъпа. Тя разорява една нация, ограбвайки хазната ѝ, сломявайки духа на поданиците ѝ, но и лишавайки я от най-уязвимите ѝ граждани - децата. Извън физическите и емоционалните наранявания, войната пресушава ценни ресурси. Парите, които биха могли да се използват за изграждане на живота на младите, се употребяват за разрушаване. По време на последната война за границите си, Еритрея и Етиопия похарчиха милиони долари за оръжие, докато 1 милион от населението на Еритрея и 8 милиона от населението на Етиопия гладуват.

Взел повече от 60 000 живота, вътрешният конфликт в Шри Ланка оказва силно негативно влияние на икономиката ѝ. Централната банка на Шри Ланка отчете, че въоръженият конфликт между двете враждуващи групи е причината за ниското ниво на икономиката в момента, за разлика от очакваното средно ниво на развитие. Правителството на Шри Ланка е увеличило бюджета си за отбрана от 700 на 880 милиона долара. Всеки долар, похарчен за боен самолет означава един долар по-малко за децата. Но децата са силно засегнати от конфликта - похарчените за бойни самолети пари са им откраднали чистата вода, канализацията, ваксините, книгите и проходимите пътища.

Във военната зона на полуостров Jaffna в Шри Ланка, цената на войната е още по-висока. Тук децата и семействата им живеят под непрекъснат обстрел и по-големите деца са вземани за войници. Както и в други области, раздирани от войната, хиляди малки и по-големи деца са осакатени, останали без дом, сираци или убити.

Семената на етническата и религиозната нетолерантност са посетили отдавна. Но ако дори и малка част от парите наливани за война и разруха бъдат дадени за да се осигури на всяко дете едно здраво начало, то враждебността би могла да бъде заменена от емпатия и толерантност. В началото на своя живот децата биха научавали за толерантността и за ненасилствените начини за решаване на конфликтите. Инвестирането в децата може да донесе голяма печалба чрез бъдещия мир.

ДЕЦА - ВОЙНИЦИ

Войната вече не може да се разглежда като поредица от сражения, водени на бойни полета от въоръжени армии от възрастни мъже. Днес войната има за обект цивилното население и социалните структури. В тази ситуация децата - най-уязвимата част на обществото, отново са най-засегнати. Все повече от тях са въвлечени във военните действия и като активно действащи, и жертвите сред тях нарастват с тревожна скорост.

Счита се, че около 300 000 деца участват във водените в различни точки на света въоръжени конфликти. Хиляди други се членове на въоръжени групировки, които

в момента не воюват, но поддържат готовност. По данни на шведската организация Radda Barnen в периода 1997 - 1998 г. деца са участвали като войници във въоръжени конфликти в 36 страни, като в 27 от тях е имало деца на възраст под 15 години. Независимо от международните усилия законовата възраст за набиране на войници да бъде повишена до 18 години близо 20 държави, вкл. и САЩ набират в армията си като редовни военнослужещи деца на възраст 17 години.

Когато говорим за деца-войници в повечето случаи визираще деца, принудени с насилие или по силата на обстоятелствата да участват в бойни действия. Повечето от тях са на възраст между 15 и 17 години, но някои са едва 7-годишни. Много деца са отвлечени и чрез принуда и манипулации въвлечени в бойните действия. Набирането на деца се извършва произволно, на улицата, в сиропиталища или училища. По този начин се набират деца не само за бунтовнически, но и за правителствени въоръжени сили, като части на полиция, милиция или армията прибира всяко срещнато дете, и за въстанически армии. Деца воюват в повече от 30 страни по света - Ангола, Колумбия, Ливан, Сиера Леоне, Судан, Уганда, Руанда.

Сред децата - войници има и момчета, и момчета. Първоначално децата се използват за разнообразни поддържащи дейности - те са готвачи, куриери, носачи, наблюдатели. Момчета, а и момчета са държани като сексуални роби. Не трябва да се смята, че занимавайки се с тези дейности децата са в относителна безопасност. Престоят им във военните части е свързан с редица насилия, манипулации, принуждаване и злоупотреби. Ангажирането на деца във военни дейности води до риска всички деца да бъдат поставяни под подозрение. Има сведения за въоръжени отряди, убиващи дори най-малките деца под претекст, че са опасни.

След известен период от време, децата обикновено са въвлечени в сраженията като активни участници. На бойното поле децата отново са най-уязвимите. Те дават много повече жертви от възрастните поради липсата на обучение и опит. Често са принуждавани да извършват самоубийствени атентати, използват се като живи детектори за мини.

Използването на деца по време на война не е нова практика. Но в днешно време обстоятелствата особено благоприятстват този феномен.

1. Съвременните оръжия са леки, евтини, лесно достъпни. При въоръжаването на деца-войници се използват най-често АК-47 и М-16. Употребата им е пределно опростена и с тях могат да боравят и 10-12 годишни деца. Незаконният трафик на оръжие, както и сниженият контрол при законна търговия улесняват снабдяването с оръжие и боеприпаси. Смята се, че около 500 милиона оръжия от този тип се използват в момента.

2. Децата са покорни и изпълнителни войници. Физически уязвими, те се лесни за сплашване. Отвлечени или разделени от семействата си, те са принудени да изпълняват заповедите под страх от смъртно наказание. Заплашвани са, че близките им ще пострадат, ако не се подчиняват. Принуждавани да вземат участие в актове на насилие и жестокости, те са карани да

употребяват наркотици, за да се подтиснат страха и съпротивата им. Нерядко са насилвани да участват в нападения над собствените си общности, като по този начин те губят възможността някога отново да се завърнат при близките си.

3. Децата търсят сигурност, храна и близост. Въоръжените конфликти носят неизмерими страдания за цивилното население. Тяхно неизбежно следствие са бедността, недостигът на храна, вода и продукти от първа необходимост. Семействата са принудени да напуснат домовете си. Много хора търсят спасение в други райони на страната, други, като бежанци, напускат пределите ѝ. В тези масови движения на хора често децата губят връзка със семействата и близките си. Останали сами, те живеят в непрекъснат страх и несигурност. Към травмата от загубата на близките се прибавят и физическите лишения. За много от тях присъединяването към военна част означава възможност за осигуряване поне на прехраната, за получаване на дрехи, за установяване на контакти и близки отношения с други хора. Децата стават войници, защото смятат, че така могат да гарантират оцеляването си.

4. Децата търсят отмъщение. Нерядко децата стават свидетели на извършването на жестокости спрямо близките им - изнасилвания, мъчения, убийства. Стремещт да отмъстят за тях ги кара да си присъединяват към въоръжените групировки.

5. Децата се чувстват безсилни. Армията, оръжието, чувството за принадлежност към една силна страна, са мотиватор за присъединяване на децата към въоръжени групи.

6. Родителите принуждават децата си да се присъединят към въоръжени групировки. Децата - войници произлизат от най-бедните и маргинализирани слоеве на обществото. Родители, притиснати от крайна бедност, изпращат децата си като войници и получават заплатата им. Някои окуражават дъщерите си да постъпят на военна служба ако нямат добри изгледи за брак.

Видно е, че основните причини за присъединяване на деца към военни части сами по себе си са следствие на вече възникнал въоръжен конфликт. При тези обстоятелства да се направи разграничението между доброволно и принудително военизиране е много трудно.

Прекратяването на военните действия не води до завръщане на детето в общността. **Реинтеграцията** на бившите деца-войници е сериозен проблем, който рядко намира успешно решение. Мирните договори обикновено не споменават децата-войници. Следователно те не предвиждат предоставянето на помощ при демобилизацията им, нито адекватна медицинска, психологическа и образователна подкрепа за завръщането им в цивилното общество. Съществуващите малки програми в някои от засегнатите страни като Сиера Леоне, са крайно недостатъчни. Преживените насилия, участието на самото дете в актове на насилие, оставят в психиката му травми, с които то не може да се справи само.

Децата-войници са прекъснали **образованието** си. За тях възможността да го продължат е нещо повече от път

за намиране на работа. То може да помогне за нормализирането на живота им, за изграждането на идентичност, различна от тази на войник. Сериозни затруднения идват от това, че децата, бивши войници, изостанали в образованието си, са поставяни в един клас с много по-малки деца. Невъзможността да се адаптират към средата, неразбирането, което срещат, ги принуждава да прекъснат образованието си, този път окончателно. От тук насетне липсата на диплома, липсата на професионални умения и какъвто и да било друг опит, освен свързания с войната, ги тласка отново назад. Бившите деца войници стават членове на криминални банди, на воюващи групировки. Някои от тях, вече възрастни, стават лидери на такива групировки.

Преживеният опит оставя своя дълбок отпечатък върху формиращото се световъзприятие. Детството и особено юношеството, са значими периоди на усвояване на ролеви модели, на възприемане на ценности и норми. Ясно е, че по време на военни конфликти децата и юношите са лишени от нужните им внимание и грижи. Голяма опасност обаче крие възприемането на неправилни, неадекватни **модели на поведение**, които в по-късните периоди от живота на децата възпрепятстват социалната им интеграция. Без възможности за образование, уплашени, отегчени или фрустрирани, децата и юношите нерядко избират военния живот като най-привлекателна възможност. Там откриват и усвояват идеологията на силата. При връщането на децата в цивилния живот може да им е трудно да се разделят с идеята, че **насилието е легитимно средство за постигане на цели**. Те трудно могат да направят разграничение и пренасят усвоените навици, норми, правила в новото обкръжение, за където те са непригодни. Воювалите деца и юноши се оказват неподготвени за новия си живот. Голямо предизвикателство пред правителствата и гражданското общество е да канализират енергията, идеите, опита на младите, и да ги насочат към допринасяне по позитивен начин за възстановяване на следвоенното общество.

Децата-войници са били свидетели на ужасяващи сцени на насилие. Някои са участвали в измъчвания, други са били жертви. Наблюдаваните и преживените актове на крайно насилие правят децата в голяма степен **безчувствени към страданието**. Следствие на този опит е и нарасналата склонност на децата сами да извършват насилие, а това им поведение отново води до изолиране и отхвърляне от обществото.

По време на война разпадането на семейството и общността прави жените и момичетата особено уязвими. **Полово детерминираното насилие** е често използвано оръжие. Изнасилването може да се превърне в масово явление, улеснено от размитите граници в обществото и усещането за пълновластие на войниците. В повечето случаи то се използва като начин за измъчване, като тактическо оръжие, унижаващо и отслабващо духа на врага. Но систематичното изнасилване се практикува и с цел етническо прочистване - пресен пример за това Босна и Херцеговина. Много от вербуваните във военните формирования момичета също са подложени на различни форми на сексуална експлоатация, която дава широки негативни отражения върху физическото и емоционалното развитие. Полово предавани болести, СПИН, нежелана бременност са част от последиците, които могат да

предизвикат чувство на срам и вина у жертвите. Често те се затварят и не споделят с никого, изживявайки болката в самота, бойки се от нови насилия или от отхвърляне от семейството.

И по време, и след прекратяване на военните конфликти, децата са изложени на опасности. Специфичните им нужди са пренебрегвани, което води до необратими увреждания в емоционалното, когнитивното и физическото им развитие.

“Децата могат да бъдат жертви във война само ако няма воля това да бъде предотвратено. Опитът от множество конфликти говори, че съществуват извънредни мерки, които са били предприемани и могат да бъдат предприети, за да се защитят и закрилят децата.” - Децата

ПОМОЩТА

Хуманитарната криза в Ирак отново изведе в центъра на общественото внимание работата на агенциите за помощ. Съществуващите конфликти по света, и следящите ги телевизионни репортери, направиха картините на самоотвержени работници на агенциите, доставящи храна, вода и друга помощ на нуждаещите се, на предната линия на сраженията добре познати на всички. Но това е само малка част от една много по-голяма картина. Когато говорим за нуждата от помощ ние си представяме публичното /и по-впечатляващото/ лице на работата на агенциите за помощ и развитие. Всъщност по-голямата част от труда е продължителен, непопулярен, съвсем не бляскав, процес по възстановяване на разбитите животи и разрушените домове. Работата в такава агенция не е свързана само с раздаване на помощи и храна. Затова и силното желание да се върши добро не е достатъчно. Желаетият да помага, работейки в агенция, трябва да има определени умения и опит, които да бъдат от практическа полза. Необходими се професионални умения, професионална квалификация, и безкраен ентузиазъм.

За да изпълняват целите си, агенциите за помощ използват помощта на свои служители, като политически лобисти, специалисти по финанси и логистика, политически и медийни експерти, мениджъри и администратори. Назначаването на длъжност в агенция за помощ и развитие е трудно, така е и при допускането до работа на терен. Не може на ентузиазирани, но неопитни хора да бъдат поверявани проблеми, чието правилно решение е въпрос на живот и смърт за подпомаганите. Още повече, че опасност има и за самите работещи, както доказва смъртта на канадския работник от агенция за помощ В.Арсланян в Ирак през м.април. Работата също така изисква и силно емоционално въвлечение, макар чувствата да трябва да бъдат съдържани, а вземаните решения - рационални. Необходими са издръжливост и сила, за да се справи човек с изискванията.

ИНФОРМАЦИЯ - СДРУЖЕНИЕ “ГАВРОШ”

“Социална интеграция чрез образование и подобряване бъдещите перспективи на деца в риск”

Сдружение “Гаврош”, Варна

На 05.03.2003 г. Сдружение “Гаврош” започна образователен проект финансиран от Британското посолство и Ноу Хау Фонд с продължителност 12 месеца.

Проектът е част от цялостната дейност на Сдружението, която е насочена към подобряване качеството на живот и предоставяне на децата от ромски произход възможности за развитие, обучение и социализация.

Цел: Ограмотяване на ромски деца, които никога не са ходили на училище и не могат да бъдат приети в първи клас в общообразователните училища, чрез обучение по краткосрочна учебна програма, която да се осъществява в Дом “Гаврош”.

Целева група:

- 40 ромски деца в риск от квартал “Владиславово” на град Варна.
- Ромската общност в лицето на 100 ромски семейства на деца в риск от квартал “Владиславово”.

Предвижда се в по-обобщен вид учебният материал да обхваща предметите, изучавани в основния курс на образование. Времето на обучение е 10 месеца, за който период се очаква, че децата ще добият грамотност и елементарни познания, чрез които да получат шанс за оцеляване, придобиване на знания, умения за справяне с живота.

По проекта работят специалисти възпитатели-педагози, които ще обогатят ежедневните занимания като работят по изграждането на хигиенни и културни навици сред децата чрез провеждане на беседи, посещения на културни събития и центрове. Обучението по предметите по общообразователната програма ще бъде съчетано със занимания по шивачество и дървообработване и ще бъде разнообразено с игри, спортни състезания, пътувания, празненства съвместно с други деца в неравностойно положение и деца от масовите училища.

За подпомагането на обучението на децата, незнаещи български език, в екипа са привлечени помощник-възпитатели от ромски произход. Ролята им се състои в подпомагане на възпитателя в провеждането на учебните занятия и преодоляване на езиковата бариера.

Проектът предвижда и работа със семействата на децата, тъй като постижения с децата може да има само, ако се работи и с техните семейства - разрешаване на техни основни социални нужди, ежедневни посещения по домовете, беседи.

Дейността се осъществява съвместно от Сдружение “Гаврош”, Областна управа, Конфедерация на ромите, Регионален инспекторат по образование, Бюро по труда и Варненски свободен университет.

ДАНИИ

БРОЙ ДЕЦА, ПРЕМИНАЛИ ПРЕЗ ПРИЮТИТЕ, ЦЕНТРОВЕ, ДОМОВЕ ЗА ДЕЦА НА УЛИЦАТА МАРТ 2003 Г.

общ брой	в т.ч. момчета	в т.ч. момичета	в т.ч. до 7 г.	в т.ч. 7-14 г.	в т.ч. над 14 г.
320	183	122	19	159	127

Дом „Ронкали“ работи с постоянен контингент от 15 деца, между 6 и 15 г., които са включени само в общия брой.

ПРИЮТИ, ЦЕНТРОВЕ, ДОМОВЕ ЗА РАБОТА С ДЕЦА НА УЛИЦАТА

Център за работа с безнадзорни деца “Вяра, Надежда и Любов”, директор - Н. Недкова, адрес - София 1220, жк “Надежда - 2”, ул. “Свободна” № 30, тел./факс 02/9381217, тел. 02/9360011 (към фондация “Свободна и демократична България)

Дневен младежки център “16+”, управител - Н. Николов, адрес - София, ул. “Боян Магесник” № 2, тел. 02/9461325, 9461156 (към фондация “Свободна и демократична България)

Приют за безнадзорни деца Габрово, директор - Б. Зиямов, адрес - Габрово 5300, ул. “Тракия” № 3, тел. 066/24866 (към БЧК)

Приют за безнадзорни деца Русе, директор - Р. Йорданов, адрес - Русе 7000, жк “Възраждане”, ул. “Битоля” № 1А, тел. 082/447269 (към БЧК)

Дневен център за социална интеграция, директор - Д. Димитров, адрес - Сливен 8800, ул. “Хадживълкова” № 82, тел. 044/22754 (към БЧК)

Дом за деца “Милосърдие”, директор - Д. Георгиева, адрес - София, ул. “Кукуш” № 1, за кореспонденция - София 1309, бул. “Ал. Стамболийски” № 173, тел. 02/9208184 (към IV-та ОССП)

Дом “Гаврош”, директор - П. Стоянова, адрес - Варна 9000, ул. “Войнишка” № 3А, тел./факс 052/300229 (към сдружение “Гаврош”)

Дом “Ронкали”, директор - Л. Колиманова, адрес - Бургас 8000, ул. “Е. Пелин” № 1, тел. 056/840209 (към католическа организация “Каритас”)

Дневен център към фондация “Самаряни”, директор - Д. Димова, адрес - гр. Стара Загора, ул. “Патриарх Евтимий” № 57, за кореспонденция - гр. Стара Загора 6010, п.к. 1149, тел. 042/621083

Приют за малолетни и непълнолетни безнадзорни деца “Майка Тереза”, директор - Вл. Паскалев, адрес - Пловдив, бул. “Коматевско шосе” № 1, тел. 032/673521 (към Общинска служба за социално подпомагане Пловдив)

Дневен център за социална интеграция, координатор - К. Петров, адрес - гр. Добрич 9300, ул. “Г. Бенковски” 12, тел. 058/25472 (към БЧК)

Сдружение “Шанс и закрила” Хасково, председател - М. Славова, тел. 038/662138

Детски център “Добролюбие”, координатор - А. Иванова, адрес - гр. Сливен, кв. “Надежда”, за кореспонденция - гр. Сливен 8800, ул. “Асен Златаров” № 20, тел. 044/88520, 25376

Приют за безнадзорни деца Търговище, координатор - Й. Ангелова, адрес за кореспонденция - Търговище 7700, ул. “30-ти януари” № 3, РК на БЧК Търговище, тел. 0601/46707

ПРЕДЛАГАМЕ ВИ ВЪЗМОЖНОСТТА ДА ПОЛУЧАВАТЕ БЮЛЕТИНА И ЧРЕЗ ЕЛЕКТРОННА ПОЩА. ИЗПРАТЕТЕ ВАШИЯТ Е-MAIL АДРЕС ДО fdbfound@vmail.bol.bg

Ако искате да получавате редовно Бюлетина, моля попълнете талона и го изпратете на адреса на Информационния център или се свържете с нас по телефон. Уважаеми читатели, молим тези от Вас, които разполагат с e-mail адрес, да им изпращаме Бюлетина по електронен път. /Бюлетинът се разпространява безплатно/.

Име.....	Длъжност/професия.....	Организация.....	Адрес.....	Телефон.....	Е-mail.....
----------	------------------------	------------------	------------	--------------	-------------

Бихме желали да имаме мнението ви за публикуваното. Очакваме отговор, реакция от сгържавните институции и неправителствените организации на поставените теми и проблеми. Отворени сме за всякакви предложения, конкретни въпроси, споделяне на проблеми и опита от преодоляването на такива.

Издава Национален информационен център по проблемите на безнадзорните деца
 София 1000, ул. “Ю. Венелин” 24, вх. 2, ет. 2
 тел./факс 02/9888273, тел. 02/9891784
 e-mail: fdbfound@vmail.bol.bg
 за контакт - Зорница Горчева